

Tabel: Continuüm van leren en onderzoeken in en voor het onderwijs

	1. Mate van explicitering en regulering	2. Functie en/of doel	3. Actoren en andere betrokkenen en hun rol	4. Resultaat	5. Hoe en door wie gedeeld
(A) LEREN: VAN ONBEWUST NAAR BEWUST EN DOELGERICHT EN (MOGELIJK) NAAR CREATIEF, KRITISCH EN TRANSFORMATIEF LEREN					
(A) 1. Spontaan onbewuste leren	Niet geëxpliciteerd, weinig of niet bewust. Spontaan proces, gebeurt vanzelf.	Niet geëxpliciteerd doel; wel functie: overleven, erbij horen, iets betekenen.	Lerende (=ieder mens) in interactie met (per definitie sociale) omgeving, primair 'belangrijke anderen'.	Individuele en gezamenlijke betekenisgeving in gedrag, handelen en opvattingen. Handhaving van gedeelde betekenis (socialisatie)	Impliciet gedeeld in taal, gedrag, handelen en vormgeving van omgeving. Gedeeld door kleinere en grotere groepen (sub/culturen)
(A) 2. Spontaan doelgericht leren	Lerende initieert activiteit, expliciteert en reguleert meer of minder	Lerende heeft doel, niet perse met eindpunt en meestal niet gezien als leerdoel.	Lerende kan doelgericht anderen gebruiken voor informatie, samen leren en andere hulp	Verandering of bestendinging van eigen gedrag, handelen, opvattingen. Indien samen ondernomen gezamenlijk.	Groter deel expliciet. Door gezamenlijke kennis en activiteiten gedeeld met anderen.
(A) 3. Vernieuwend, creatief leren	Lerende expliciteert eigen idee in taal en/of materieel	Nieuwe oplossing of benadering van probleem of nieuwe uitdrukking van betekenis	Lerende kan anderen gebruiken voor informatie, hulp, testen, ontwikkelen en verspreiden.	Nieuwe betekenisgeving in taal of materiele vorm: nieuwe manieren van doen en denken. Mogelijk verkoopbaar.	Hoe en wie varieert. Succes kan sterk verschillen en grillig verlopen. Mede effect van 'marketing'.
(A) 4. Kritisch, transformatief leren	Lerende initieert leeractiviteit, expliciteert en reguleert activiteiten; meer of minder samen met gelijkgezinden	Verzet tegen gangbare kennis (opvattingen) en/of handelen. Doelen vaak op niveau van groep en/of samenleving (vernieuwing)	Lerende is actor, zoekt vaak medestanders om beter te kunnen ingaan tegen actoren die gangbare vasthouden (tegenstanders).	Strijd kan meer of minder worden gewonnen, individueel en sociaal niveau (deels, voorlopig, meer of minder medestanders, wijzigingen in beleid en wetgeving)	Gedeeld met gelijkgezinden; strijd met tegenstanders. In bijeenkomsten, publicaties, media. Tegenstander-strategie: naast bestrijden ook dood zwijgen.
(B) LEREN ALS BEOOGD IN HET ONDERWIJS					
(B) 5. Leren als beoogd in het onderwijs	Sterk geëxpliciteerd en gereguleerd, niet door lerende maar door anderen (samenleving, beleid, onderwijs, leraren)	Doelen geformuleerd in wetten, eindtermen, leerplannen, methoden, toetsen en examens	Leerlingen, studenten, cursisten in rol van lerenden. Leraren: bron van informatie en sturing. Ontwikkelaars, politici en ambtenaren: inhoud en randvoorwaarden	Individuele en gezamenlijke betekenisgeving, maar deels geïsoleerde kennis bij gebrek aan transfer. Vastgelegd als resultaat van toetsing en examinering.	Door participatie in onderwijs. Leerlingen, studenten, cursisten. Daarna door vergelijkbaar opgeleiden. Diploma (certificering) als bewijs voor anderen
(C) VOORBEELDEN VAN LEREN EN ONDERZOEKEN IN DE BEROEPSUITOEFENING					
(C) 6. Praktijkonderzoek als professionele leerstrategie	Expliciet onderzoeken van eigen praktijk. Regels in ontwikkeling (nog leentjebuur bij wetenschappen)	Doel: systematisch (nieuwe) betekenis geven aan en verbeteren van eigen en gezamenlijk handelen, op basis van eigen praktijkonderzoek	Onderwijsprofessionals (leraren, schoolleiding) i.s.m. – bij voorkeur alle – bij het onderwerp belang hebbenden. Actoren onderzoeken en verbeteren.	Verbeterde praktijk door met meer inzicht onderbouwd handelen. Met alle betrokkenen gedeelde betekenisgeving. Professionalisering	Betrokkenen bij praktijkonderzoek delen resultaat door hun deelname. Daarnaast inspiratie voor collega's e.a. binnen en buiten school

(C) 7. Kwaliteitszorg	Expliciet gereguleerd. Regelgeving i.v.m. doel (externe verantwoording)	Doel: aantonen dat wordt voldaan aan externe criteria i.v.m. erkenning en subsidiering	Kwaliteitszorgmedewerkers Leraren als databron Directie, bestuur: opdrachtgever Inspectie: afnemer	Kennis bij betrokkenen. Informatie als middel om te voldoen aan externe eisen. Publieke informatie.	Rapportage aan betrokkenen. Geaggregeerd in inspectierapporten en voor vrij beschikbare informatie. Input praktijkonderzoek
(D) WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK					
(D) 8. Beleidsonderzoek	Expliciete beleidsvraag moet worden onderzocht. Wetenschappelijke regels van toepassing	Doel: voorspellen of evalueren van resultaten van beleid. Inzicht geven in beleidsvragen op basis van empirische data.	Beleidsonderzoekers. Beleid (politiek): bron van vragen en opdrachtgever. Onderwijs als veld van onderzoek en databron.	Wetenschappelijk onderbouwde informatie over gevolgen van (genomen of mogelijke) beleidsmaatregelen	Rapportage aan beleidsmakers en vervolgens meestal vrij beschikbaar. Mogelijk ook als wetenschappelijke publicatie
(D) 9. Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek	Expliciete vraag uit praktijk. Wetenschappelijke regels van toepassing	Doel: generaliseerbare kennis over vragen die relevant zijn voor onderwijspraktijk	Wetenschappelijke onderzoekers. Onderwijs als bron van vragen en veld van onderzoek. Mogelijk samenwerking.	Zo algemeen mogelijke, wetenschappelijk onderbouwde informatie over 'hoe' vragen	Wetenschappelijke (peer reviewed) publicaties. Vakpublicaties. Collega wetenschappers. Intermediairs.
(D) 10. Fundamenteel wetenschappelijk onderzoek	Expliciete vraag vanuit wetenschap en domein van die wetenschap. Wetenschappelijke regels van toepassing	Theorievorming en -toetsing, bijdragend aan generaliseerbare kennis over leren en onderwijs.	Wetenschappelijk onderzoekers. Onderwijs als veld van onderzoek.	Abstracte, algemene informatie over (onderbouwning van) theoretische constructen en relaties	Peer reviewed publicaties. Vooral door collega-wetenschappers gelezen.

Aangepaste versie van bijlage 1 bij Sanneke Bolhuis (2012). 'Praktijkonderzoek als professionele leerstrategie in onderwijs en opleiding', Hoofdstuk 2 in Bolhuis, S. & Q. Kools (samenstellers), *Praktijkonderzoek als professionele leerstrategie in onderwijs en opleiding*. Tilburg: Fontys Lerarenopleiding. Gratis te downloaden <http://hbo-kennisbank>.